

ICHARISHAHAR – SRCE BAKUA

Više od dvije tisuće godina dijeli nas od vremena kada je na Apšeronском poluotoku nastalo malo naselje na mjestu gdje plamen izbija iz zemlje i ubrzo postalo jedno od glavnih vjerskih središta na istoku, napučen trgovački grad, a potom i neosvojiva tvrđava. Baku je od davnina bio raskrižje karavanskih putova. Bio je poznat u mnogim zemljama kao bogat grad

i velika luka na Kaspijskom jezeru, kroz koju je prolazio Put svile.

Srce Bakua je Unutarnji grad (Icharishahar). To je povijesni i arhitektonski rezervat koji se nalazi u srcu glavnoga grada. Površina mu je 221.000 kvadratnih metara. Icharishahar je s tri strane omeđen zidinama dvorca, a na četvrtoj strani izlazi na Kaspijsko jezero. Međutim,

njegova mala veličina nije spriječila da se u njemu smje-
sti na desetke povijesnih spomenika, od kojih su tri - Sta-
ri grad, Palača Širvanšahova i Toranj djeva - na popisu
svjetske baštine UNESCO-a od 2000. godine. Niz uske i
drevne ulice nanizane su stare kuće, hoteli, muzeji, gale-
rije, restorani, trgovine i kafići. U Starom gradu stalno živi
1.500 obitelji, a dnevno ga posjeti 50.000 turista.

Veličanstvene gradske zidine visine do 10 i širine do
3,5 metara čuvale su mir Bakua. Bile su ojačane sa 70
vojnih tornjeva polukružnog oblika (sačuvano ih je 25) s
zupcima na vrhu. Na njima je natpis na arapskom jeziku
koji glasi: „Izgradnju gradskog zida naredio je uzvišeni,
mudri, pravedni i pobjednički melik, koji se borio za vje-
ru, ponos religije i države, podršku islamu i muslimanima,

najveći Hakan, veliki Širvanšah Abu al-Khoja Minuchihr“. Vladao je od 1120. do 1160. godine.

Godine 1608.-1609. vladar Bakua Zulfugar Khan izgradio je drugi red zidina na udaljenosti 10-12 metara od starih utvrđenja. Okomita na zid koji je grad štiti s morske strane, još su dva zida vodila do mora, stvarajući sigurno utočište za brodove koji su pristajali u luci.

Prilaze s mora štiti je i dvorac Bayil sagrađen po nalogu Širvanšaha Fariburza III. 1234. godine. Na tloctru

je to građevina nepravilnog oblika izdužena od sjevera prema jugu, dužine 180 i širine 40 metara. Dvorac je bio opasan visokim zidinama ojačanim kulama.

Kroz vanjski zid probijeno je nekoliko vrata. Iznad njih, odakle je počinjao put do drevne prijestolnice Shirvan – Shamakhi, stoji bareljef koji prikazuje dva lava i glavu bika okružene dvama diskovima - Suncem i Mjesecom. Prema njemačkom putopiscu Engelbertu Kämpferu, koji je posjetio ova mjesta 1683. godine, sadr-

žaj grba jasno svjedoči o njegovim zoroastrijskim korijenima.

Klima Apšerona sa svojim prodornim vjetrovima i ljetnim vrućinama na mnoge je načine definirala značajke arhitekture Icharishahara. Zavojite ulice te brojne slijepo ulice zimi su prigušivale nalete ledenog vjetera, a u ljetnim mjesecima tu je prevladavao duboki hlad od tijesno zbijenih jednokatnica i dvokatnica. Takav tloctru također je pomagao u obrani grada. Ako bi se neprijatelj uspio probiti u grad, takav bi tloctru usporio i odgodio napad, što bi omogućilo stanovnicima da pobjegnu kroz druga vrata ili podzemne tunele iskopane ispod grada.

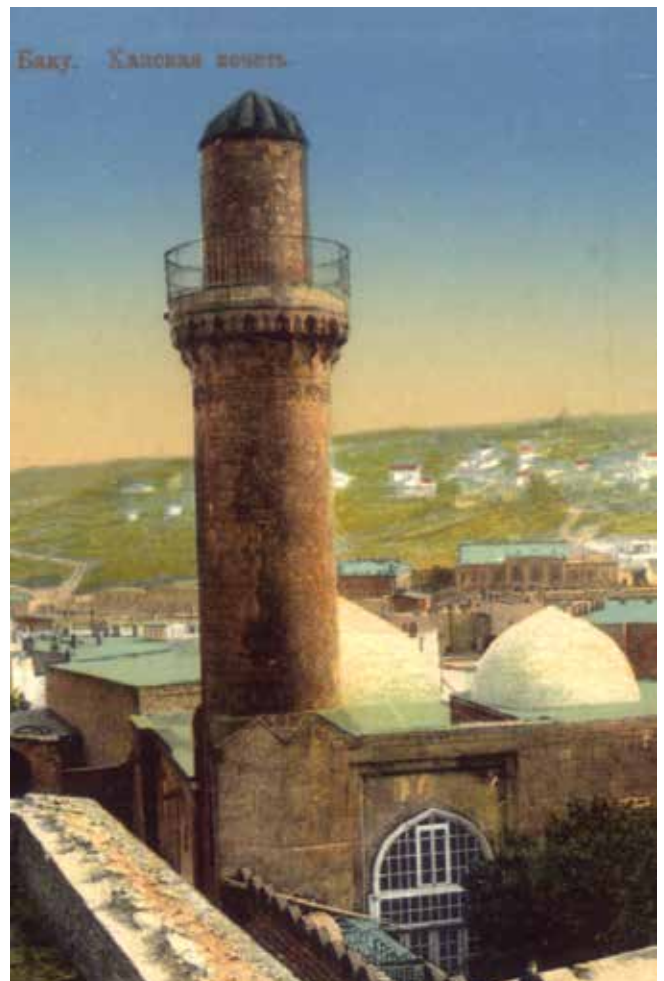

U dijelu Staroga grada koji je okrenut prema jezeru nalazi se toranj neobičnog oblika. Nosi ime Giz-Galasi (Toranj djeva). Postoji čak i teorija da je toranj zapravo jedan od prvih monoteističkih hramova vatre.

Pretpostavlja se da je toranj građen u dvije etape. Donji dio, do visine od 13,7 metara, građen je u 8.-7. stoljeću prije Krista, dok je cjelokupna visina tornja gotovo 30 metara. Debljina zidova u podnožju iznosi 5 metara. Giz-Galasi sastoji se od osam razina, od kojih je svaka bila pokrivena kamenom kupolom s okruglim otvorom u sredini. Razine su bile povezane stepenicama izdubljenim u debelim zidovima. Unutar Tornja djeva nalazi se bunar dubine veće od 30 metara. U 12. stoljeću toranj je obnovljen, o čemu svjedoči natpis na kufskom pismu: „Toranj Gulla Mesuda Ibn Davuda“. Povjesničari vjeruju da je rekonstrukcija izvršena po nalogu Širvanšaha Akhsitana I., koji je Baku učinio glavnim gradom svoje države 1191. godine.

Giz-Galasi mogao je primiti do 200 ljudi i očito je bio središte utvrđenja. Njegov oblik i činjenica da je toliko udaljen od pročelja tvrđave potaknuli su znanstvenike na pretpostavku da je Toranj djeva služio i kao svjetionik koji je obilježavao ulaz u luku.

Izgradnja palače za Širvanšahove započela je u 12. stoljeću, no glavni dio cjeline dovršen je tek u prvoj polovici 15. stoljeća. Rezidencija vladara Širvana nije tako velika. Međutim, njen položaj na tri terase omogućio je arhitektima da sagrade velik broj zgrada i objekata, od

kojih se svaki može smatrati izvrsnim primjerom islamske arhitekture. Rezidencija sadrži dvorane za službene prijeme, divanhanu – sastajalište za visoke dužnosnike, privatne odaje Širvanšaha, džamiju u palači s visokim minaretom i mauzolej Seyida Yahyja Bakuvija, dvorskog učenjaka.

Širvanšahovi su bili veoma bogati. Njihove palače čuvale su blago čija je vrijednost neprocjenjiva. Ali kada su safavidske snage zauzele Baku 1501. godine, palača u Icharishaharu je opljačkana. Unikatno oružje, oklopi, nakit, tepisi, dragocjene brokatne tkanine, rijetke knjige i posuđe od srebra i zlata odneseni su u Tabriz. Danas se blago Širvanšahova čuva u muzejskim zbirkama u Turskoj, Iranu, Britaniji, Francuskoj, Rusiji i Mađarskoj.

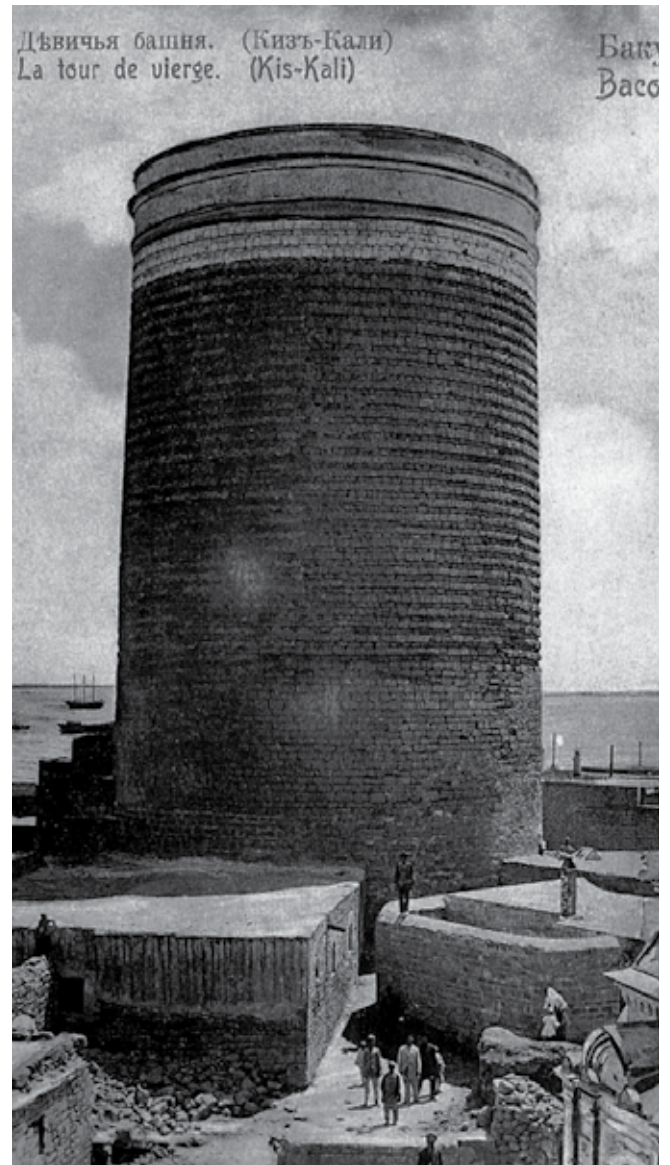
Konture i struktura grada dobivaju svoj konačan oblik u 15. stoljeću. Icharishahar se sastojao od devet četvrti koje su imale svoja posebna imena koja su bila povezana s djelatnošću stanovnika u njima. Od 10. do 13. stoljeća u Bakuu su se razvijali zanati kao što su tkanje tepiha, pređenje i izrada nakita, stolarstvo, proizvodnja stakla i keramike te kožarska djelatnost.

Baku je bio tipičan orijentalni grad. Kuće, uglavnom jednokatnice, doslovce su priljubljene jedna uz drugu. No, postojale su i dvokatnice koje su obično bile u vlasništvu bogatih. Prizemlja su se obično koristila u poslovne svrhe ili kao trgovine. Obitelji su živjele na drugom katu. U dvorištima je bio uređen mali vrt. Ulice su uglavnom bile popločane kamenom, što je olakšavalo njihovo održavanje.

Najstarija građevina u Starom gradu je džamija s minaretom pod nazivom „Sinig Gala“ („Slomljena kula“). Natpis na ulazu u džamiju glasi: „Sagradio majstor Muhammad ibn Abu Bakir 1078. godine“. Vjerske islamske objekte predstavljaju i male kvartovske džamije: džamija Gileyli (1308.), džamija Chin (1375.), džamija Molla Ahmad (14. stoljeće), džamija Šeika Ibrahima (1415.) i džamija Mirza Ahmad (1347).

Od 10. do 15. stoljeća Baku je izvozio naftu, sol, bojadisarski broč, svilu i drugu robu. Grad je trgovao sa Zlatnom Hordom, Velikom Kneževinom Moskvom i europskim državama. Brojne drevne strane kovanice koje su arheolozi pronašli tijekom iskapanja u Starom gradu još su jedna od potvrda aktivnog sudjelovanja Bakua u trgovini na Putu svile. Značaj Bakua kao najprikladnije luke na Kaspijskom jezeru zabilježen je u srednjovjekovnom Katalonskom atlasu svijeta sastavljenom 1375. godine.

Trgovci su boravili u brojnim karavan-sarajima, u kojima su postojale prostorije za skladištenje robe, razo-

nodu, trgovinu, pa čak i podzemne staje. Nekoliko tih srednjovjekovnih hotela i danas stoji u Starom gradu, uključujući Khanov karavan-saraj (12. stoljeće), Multanijev karavan-saraj (15. stoljeće), Bukharin karavan-saraj (15. stoljeće) i Gasimbayin karavan-saraj (17. stoljeće).

Prema UNESCO-u, gradski kompleks Icharishahar je „slavna i jedinstvena povijesna urbana cjelinu i kao takva urbanistički model koji odražava kulturu Zoroastera, Sasanidskog Carstva, Arapa, Perzijanaca, Širvana, Osman-skog Carstva i Rusije“.

Godine prolaze i pretvaraju se u stoljeća, no svjetla Tornja djeva i dalje ostaju upaljena noću, pokazujući mornarima put kući kroz oluje i loše vremenske uvjete, a moćne kule Staroga grada uvijek su na straži i čuvaju spokoj građana. 🌟